

**Ruperti Abbat̄is Tvitiensis, Summi Disertissimi=miq[ue]
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.
prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII**

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. VI. Audite quę dominus loquitur: Surge contende iudicio aduersum
montes, [et] audiant colles vocem tuam. Audiant montes iudicium
domum, et fortia fundamenta terre, quia iudicium domini cum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN MICHEAM PROPHETAM
COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

Supr. j
 Supra. 3

ex gentibus per Christū his uerbis pmittitur: ascēdet enī pādēs iter ante eos, diuidet & trāibit rex eorū coram eis, in secunda Hierusalem, uel tribus Iuda s̄auerius arguitur, dicendo ad principes eius, ad sacerdotes eius, & ad propheta eius, propter hoc causa uestri, Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem quasi acruus lapide erit, quibus uerbis illa manifeste desolatio prænūtiatur, quæ facta à Romanis eandem Iudæam latronis uastantibus, eo quod percusserit maxillam iudicis Iſrahel, sicut manifeste sermo eiusdem sequentia uaticinātur, itemq; detrimentum Iudæorū, de salute gentium relatur.

Supra. 4

dum, secundum hæc uerba promittitur. Et fluent ad montem domini populi, & properabunt gentes multæ. Et rurſus: Et erunt reliquæ Iacob in medio populorum multorū, quasi ros à domino, & quasi stillæ super herbam & cætera. ¶ Ecce nunc tertio sermo propheticus quasi tubam uocem suam exaltans, neque solam Samariam, ut prima, neque solam Hierusalem, ut secunda inuectione conuenerat, sed ambas partes simul conueniēs sic inchoat.

CAP. VI.

**Audite quæ dominus loquitur: Surge contende iudicio aduersum montes, & au-
 diant colles uocem tuam. Audiant montes iudicium domini, et forſia fundamēta
 terre, quia iudicium domini cum populo suo, et cum Iſrahel diiudicabitur. Populus
 meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia eduxi
 te de terra Ægypti, & de domo seruitutis liberaui te, & misi ante faciem tuam Mo-
 sen, & Aaron, & Aſariam. Populus meus memento quæ ſo, quid cogitauerit Da-
 lach rex Moab, & quid responderit ei Balaam filius Beor de Gerbin vsq; ad Es-
 gala, ut cognosceret iustitias domini. ¶ Huiusmodi uerbis iudicium domini de mo-
 gnis rebus agi incipit, & sicut iam dictum est, ambas partes, scilicet, Samaria & Hierusalem
 pariter conueniunt, & quodammodo assunt tanq̄ duo rei, diuerſas secundum merita iudi-
 cij atq; misericordiæ sententias excepturi. Sunt enim isti dissimiles sibi, ueluti alter etiam sub
 iudicio rebellans, alter coram iudice prostratus, & ueniam postulans. Etenim Samaria que
 se in perpetuo schismate detinuit à domo Dauid & templo dñi, cuius ex regibus nullus re-
 cessit à peccatis Hieroboam, id est, à colendis uutilis, quos ille fecit, nec saltem comminante
 deo iudice captiuitatem instantem, poenitētiā egit, reus ille est, qui etiam in iudicio per co-
 tumaciam magis ac magis prouocat iram iudicis, Hierusalem uero, quæ tunc temporis nō
 nunq̄ poenitētiā egit, cuius reges aliqui ad poenitētiā cōuersi sunt, ut Manasses, alioqui
 iusti fuerūt & sancti, ut Dauid, & Ezechias & Iosias: nam præter istos omnes in idolis pecca-
 uerūt: Reus ille est, qui coram iudice prostratus, fatetur culpam, poscit & meretur ueniam.
 Neq; enī de decem tribubus translatis in Assyrios aliquem poenitētem, & deo satil faciente
 legimus: sed de filijs Iuda ductis in Babyloniam, multū est quod miremur, & compatiāmur
 dum & Daniel in lacu leonū, & socij eius in fornace Babylonica prostrati, misericordem in
 dicem deum deprecātur. Igitur dum proposito iudicio ex persona dñi, dicentis: Populus
 meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi, rñde mihi, & cætera: repēte sese persona offerat,
 cens: Quid dignum offeram dño, curuare deo genua excelsō. Hanc arbitremur esse Hieru-
 salem, quæ (ut iam dictum est) illo tpe poenitētiā erat actura: cætera uero quæ repetitō
 more subsequūtur, inter quæ iudex proloquēs, & custodisti (inquit) præcepta Amri, & cetera
 opus Achab, contra Samariam dicta esse nō dubitemus, quæ ueluti reus rebellis ueniam de
 iudice, nec postulat, nec meretur. Nūc per ordinem dicta sequamur. ¶ Audite (inquit) quæ
 dñs loquitur: Hoc in persona sua Propheta clamat, uidelicet tanq̄ præco iudici sedem dōcēs
 quæna, q̄**

Hierusalem
 2. Para. 33

Dani. 3. & 6.

quens, ut paret silentium, & ad audiendum attentam faciam multitudinem. Hoc ergo præmissio sequitur ea quæ dominus loquitur. Surge contende iudicio aduersum mōtes, & au-
 dient colles uocē tuā. De mōtibus & collibus ic̄tis aduersum quos iudicio contendere iubet
 diuersi expositores, diuersa senserunt. Nam alij angelos intelligūt, quibus rex humanae cō-
 missa est procuratio, quicq; (ut Apostolus ait) administratorij sunt spiritus, missi in ministeriū
 propter eos qui hæreditatem capiunt, & inde aduersus eos iudicio contendere uolunt, si non
 egerint cuncta quæ ad suum pertinebant officium. Alij uero Abraham, Isaac, & Iacob, &
 Patriarchas reliquos interpretantur, quibus quasi auditoribus, & ad iudicium cōuocatis, po-
 puli Israhel negotium uentilandum est. Verum neutra sententiā libere habet cursum, aut ma-
 nifestis scripturæ uocibus comprobatur: præsertim cum Abraham, & Isaac, & Iacob sancti
 atq; amici dei sunt, & sancti angeli præterito iam iudicio diuisi à malis angelis de salute sua se-
 curi, & in beatitudine sint firmati. Quomodo ergo uel aduersus istos, uel aduersus illos mō-
 tes & colles libere affirmari, quod fiat cōtentio iudicij diuini? Vt igitur expeditior sit sensus,
 illud sequamur, quo manifeste nos præsens litera ducit: dum in initio contentōis statim dici-
 tur: Populus meus quid feci tibi? Deniq; populus Israhel cuius ambas partes, uidelicet Sa-
 mariam & Hierusalem, paulo ante diximus ad iudicium conuocari, sub nominibus mōtiū,
 & collium corripitur in his uerbis. Nec uero incōgrue per mōtes figuratur: quia pars utraq;
 in mōtibus regnabat & superbiebat, decē tribus in monte Samariæ, & duæ reliquæ Iuda &
 Benjamin in mōte Sion. Vnde & per alium Prophetā idem dñs. Væ igitur qui opulenti estis
 in Sion, & confiditis in monte Samariæ. Igitur aduersus montes, id est, aduersus Samariam
 & Hierusalem in montibus habitantibus, & in montibus confidentes: surge (inquit) & con-
 tende iudicio, & colles, id est, urbes minores, illarum subappendices audiant uocem tuam.
 Ad hoc edictum domini iudicium proponentis, idem præco, id est, Propheta, qui prælocu-
 tus fuerat, dicens: Audite quæ dñs loquitur: rursus pro officio suo magis ac magis attentam
 uolens esse plebis multitudinem siue montiū, id est, principum altitudinem clamat, & dicit:
 Audiant montes iudicij, & fortia fundamenta terræ, quia iudiciū dñi cum populo suo, &
 cum Israhel dijudicabitur. Montes (ut iam dictū est) Samaria & Hierusalem dicuntur, quæ
 utraq; Metropolis in monte sita est. Porro fortia fundamenta terræ, non incongrue partis
 utriusq; reges intelligimus. Regia nāq; potestas quodāmodo terræ, id est, populi fundamen-
 tum est. Vnde & græco sermone rex βασιλευς, id est, basis populi dicitur, eo quod regibus
 suis populi uel cæteræ dignitates immutantur, ueluti columnæ basibus. Igitur & fortia fun-
 damenta terræ tumidæ, terræ montuosæ, id est, reges male fortes, reges in uestris uiribus, et
 opibus confidentes, qui subuehitis Samariam & Hierusalem, quæ in montibus sitæ sunt, &
 quod peius est, in montibus confidunt: audite (inquit) iudicium dñi: quia quod ualde timen-
 dum est, iudicium dñi cum populo suo, & cum Israhel dijudicabitur. Vere enim sensato ho-
 mini hoc ualde timendum est, ne cum illo deus dijudicetur: scit em̄, quia non poterit illi re-
 spondere unum pro mille: ideoq; prostratus postulat, dicens: Non intres in iudiciū cum ser-
 uo tuo dñe: quia non iustificabitur in conspectu tuo om̄is uiuens. Hæc interlocutio Prophe-
 ta protinus non ipse Propheta, cui dictum esse uidebatur: surge & contende iudicio, sed ipse
 Dominus in sua persona, hoc modo iudicio contendere incipit. ¶ Populus meus quid feci ti-
 bi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia eduxi te de terra Aegypti, de domo ser-
 uientij liberaui te, & misi ante faciem tuā Moysen, & Aaron, & Mariā. Quis hic loquitur iu-
 dicio contendens, nisi Dominus? Quis autem dixerat, surge & iudicio contende, nisi domi-
 nus? Ergo ne & iubet & obedit una eademq; persona, aut unus idemq; est, & ille qui dicit,
 & ille cui dicitur? Hæc idcirco subtiliter percunctamur & querimus: quia ualde nobis opta-
 bile est, ut etiam hic appareat, qui per sæpe in scripturis deus deo, dominus dño, pater filio lo-
 quitur, & multa sunt quæ inter has personas dicta inuenimus, quorū dulcissimū atq; clarissi-
 mum est illud, quod Dauid in spiritu audiuit, nobisq; retulit dicens: Dixit dñs dño meo, se-
 de à dextris meis. Sit igitur persona patris quæ dicit: surge contende iudicio, sit persona filij,
 quæ dictio obaudiens, iudicio contendit & dicit: Populus meus quid feci tibi, aut quid mo-
 lestus fui tibi? Responde mihi. Quid enim? Nunquid quia de uirgine Maria nondum na-
 tus erat, idcirco de iudicio cōtendere nesciebat? Imò et prædari et spolia detrahere iā poterat.

Mōtes & col-
 les hic q sunt?
 Heb. j.

Amos. 6

Fortia funda-
 menta terræ,
 regia potestas est.

Iohan. 9
 Psal. 142

Deus pater,
 & deus filius
 hic introducūt
 loquentes.

Psal. 109

Esa. 8. Hinc est em̄ quod de illo ad alium prophetā dicitur. Voca nomē eius, accelera spolia detrahere, festina prædari. Quam ob causam? Quia anteq̄ (inquit) sciat puer uocare patrem suū & matrē suā, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ, quæ uidelicet Damascus & Samaria tūc cūctis uiribus Iudā oppugnabāt. Qd̄ est dicere. Idcirco uoca nomen pueri, quod

Ibidem. 7 supra uocandū esse prædixi, Emanuel, accelera spolia detrahere, festina prædari: quia prius q̄ nascatur in mundo patremq̄ habeat & matrem: patrē quidem optatiuū uidelicet Ioseph, matrem autem naturalem, scilicet, Mariam: liberat & haftenus liberauit ab hostibus suis in dam & Hierusalem. Mira acceleratio & inaudita festinatio. Nunq̄ fuit aliquis ita festinus, ut quippiam faceret antequā nasceretur uel cōciperetur, præter istum solum, qui prius erat deus, de deo patre genitus, q̄ fieret homo ip̄e de muliere natus. Igitur sicut uocari iustus est, accelera spolia detrahere, festina prædari, ita & secundum præsentem causam uocari poterat, accelera iudicio contendere, festina cum Irahel dijudicari: quia uidelicet in quo & toties iudicatus est, ut traderetur hostibus, & toties liberatus ē ab hostibus Irahel, unū idēq̄ est uerbum domini, unus idēq̄ filius dei, uerus deus iudicans iuste, antequā fieret homo iudicandus iniuste. ¶ Nunc itaq̄ iudicio contendentis, quæstiones & rationes audiamus: Populus meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui? Responde mihi. Hac percunctatiōe præmissa, ne uacet populo molestias referre, quas passus ē in eo quod toties tradidit eū in manus gentiū, & dominati sunt eius, qui oderunt eum. Causam quoq̄ suam istā proponit, per quā ostendat sese priorē fuisse in beneficijs, & mala recepisse pro bonis, dū dicit: Quia eduxite de terra Aegypti, & de domo seruentiū liberauit te, & misit ante faciē tuā Moysen & Aaron & Mariam. Nec uero illos tantū qui erant fratres tui, uerū etiā alienigenam uidelicet Balaam filium Beor, qui non erat de gente tua, misit ante faciē tuā ad benedicendū tibi. Hoc est quod continuo subiūgit: Populus meus memento quæso, quid cogitauerit Balach rex Moab, & quid responderit ei Balaam filius Beor de Sethim usq̄ ad Galgalam, ut cognosceres iustitias dñi.

Num. 22 Et est sensus: Num in eo molestus fui tibi, quod hæc beneficia præstiti tibi? Quod dicit de Sethim usq̄ ad Galgalam sic intelligitur, ac si dicat, de loco ad locū pergens, mutansq̄ loca, ut totū exercitū Irahel lustrarēt oculis, quasi ego non possem, cū pergente pergere, & cum transeunte transire. Et hoc feci, ut misericordiæ meæ, & iustitiæ, notæ essent tibi. Cum itaq̄ præmisso quid feci tibi, aut quid molestus fui, statim subiūgit: quia eduxite de terra Aegypti per Moysen & Aaron: & deinde meminisse rogat, quomodo Balaam filius Beor à maleficio cohibuerit quæ utraq̄ populo nō molesta sed ualde fuere iucunda: simul meminisse oportet, qualia populus econtra fecerit, ut causis cōparatis appareat in iudicio positus, q̄ in stus deus, & q̄ iniustus Irahel sit. Quid em̄ deo populus fecit? Nonne ipse potius molestus fuit? Vbi illū deus de Aegypto eduxit, ille uitulū conflatilem fecit, eiq̄ hostias immolauit.

Causa dei iusta, hominis iniusta.

Exo. 32 Moysen & Aaron ante faciē populi deus misit, populus eosdē acerbè affligens, pene lapidauit. Vbi Balaam deus cohibuit ne malediceret populo, & populus continuo fornicatus est cū filiabus Madian, & initiatus est Beelphegor. Cætera percurramus, quibus in præsentis iudicio nō ea cōmemorauerit dñs, pauca cōmemorasse contentus, & in omnibus iniqua ex populo

Iud. 2 lo uicissitudinē reperiemus. Vbi deus populū in terrā quā promiserat, introduxit: populus uero reus eis dē gentibus peiora fecit, inter quas cōmixtus, deos eorū coluit. Dedit deus populo, Dauid regem scdm̄ cor suū, populus à domo Dauid sese rescindens, & à tempore dei uicissitudinē reos coluit. Tandem quod maximū est, deus homo factus de femine Abrahæ promissiones, quas promiserat illi, adimpleuit, & populo se præsentauit, populus illū negās, crucē ei perforauit, & lancea latus eius perforauit. Monuane ergo iudiciū dñi cum populo suo, & cum Irahel uult dijudicari: quia magna sunt & multa quæ ueniunt in quæstionē ex iniqua parte populi, quorū quædam prophetiam hanc præcesserant, quædam secutura erant. ¶ Nec uero quisq̄ nostrum ab huiusmodi dijudicatione liberè se putet, quia nos quoq̄ sumus Irahel, quos dñs eduxit de Aegypto huius seculi, id est, de ignorantie tenebris, & misit ante faciē nostrā Moysen & Aaron & Mariā, faciēdo nos reuelata faciē contēplari quæ per illos facta sunt, quia in figura contigerunt, & qualē uicissitudinē quisq̄ nostrū deo reddiderit, contentia cuiusq̄ nouit. Cum igitur audimus deū dicentē homini: quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi, nō sit in nobis cor duplex, & indomabile, & ferrea ceruix, quia ad hoc se taliter apponit, & taliter

3. Reg. 12

Iohan. 10

& taliter loquitur altissimus deus misero homini, ut saltem propter humilitatem dei cōpun-
ctus, dicat homo, peccavi dño, scdm exemplū David, cū quo deus taliter dignatus est dñu
dicari, cū ille peccasset in Bethsabeæ. Ego inquit unxi te in regē sup̄ Israel, & ego erui te de
manu Saul, & dedi tibi domū Israel & Iuda, & si parua sunt ista, adiciā tibi multa maiora:
Taliter p̄loquēdo mollire studuit, & per pietatē efficere tenerū cor, ut melius & profundius
vulnerare posset, p̄tinus inferēdo. Quare ergo cōtempnisti uerbū dñi, ut faceres malū in cō-
spectu meo: & cetera. Quisquis ille similiter cōpunctus, & in iudicio salubriter uictus, loq̄-
tur ea quæ p̄tinus hic in p̄pheta sequūtur: **L. Quid dignum offeram domino? Cur uent-**
genia deo excelsō: Nunquid offerā ei holocaustomata & vitulos anniculos? Nun-
quid placari potest dominus in milibus arietum, aut in multis milibus hircorum
pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum vētris
mei pro peccato animæ meæ. Ad singula horū præter illud qd̄ ait: curuē genua deo ex-
celso, subaudiēdū est, nō, quia uidelicet deus holocaustomatibus, uitalis anniculis, arietibus
& hircis pinguibus nō delectat, & etiā si talibus delectaret, nō esset cōdignū preciū, uel æqua
redēptio, ut pro peccato rationalis animæ brutū pecus tāto iudici offerret. Multo magis offer-
re primogenitū uel fructū uentris sui pro scelere suo lōge à rōne dissentit, præsertim cū hoc
ip̄m facere scelus sit crudelissimā gentilitatis, licet Iepthe uir fortis immolatōe filiæ temera-
riū uotū soluerit. In singulis qdem & eorū qui ante nos ad p̄nitentiā cōpuncti fuerūt, unus
idemq; sp̄s talia tractat: quid dignū offeram dño & cetera iuxta qd̄ Aplus loquitur. Nam
quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse sp̄s postulat pro nobis gemitibus inenarrabili-
bus. Veruntū certū ordinem retineamus, & à superioribus non deuiemus. Vbi Samariā
& Hierusalem tanq̄ duos discruimus reos, quorū alter etiā sub iudicio perseuerat in culpa,
alter satagit pro uenia. Nimis per persona hæc quæ audito iudicio dicit: quid dignū offerā dño
& cetera Hierusalē est. Illa nāq; taliter peccata sua cōfitendo, emeruit, ut captiuitas sua post
annos septuaginta soluere, detentis in perpetua captiuitate decē tribubus, iudice deo paliū
q̄q; p̄pheta, sic p̄locuto. Quia nō addā ultra misereri domui Israel, sed obliuioē obliuiscar
eorū, & domui Iuda miserebor, & saluabo eos in dño deo suo. Vbi captiuum Iudam siue ua-
pulantē Hierusalem, piam de suo scelere habuisse legimus sollicitudinē, secundū uerba hæc,
nunquid placari potest dñs in milibus arietū, aut in multis milibus hircorū pinguiū? Nimis
in illa oratione apud Daniēlem: Peccauimus dñe, inique fecimus, impie egimus, & recessi-
mus & declinauimus à mandatis tuis & iudicij. Et alibi: Et non est in tempore hoc princeps
& Propheta, & dux, neq; holocaustū, neq; sacrificiū, neq; oblatio, neq; incensum, neq; locus
primitiarū corā te, ut possumus inuenire misericordiā: sed in anima contrita & spiritu humili-
tatis suscipiamur sicut in holocaustū arietū, & tauroꝝ, & sicut in milibus agnorū pinguium?
Quid tandē dicit huic diuinū responsū? L. Iudicabo tibi o hō quid sit bonum, & quid
dominus querat a te. Itiq; facere iudicium, diligere misericordiam, & sollicitū am-
bulare cum deo tuo. Ne ergo sis anxius de holocaustomatibus, & uitalis anniculis, de mi-
libus agnorū & hircorū pinguiū, neq; de ullis omnino rebus quæcunq; extra te sunt, quia nō
querit tua deus: sed te ipsum nō rem tuā, sed spiritū tuum, non arietem uel hircū tuū, sed cor
tuum. Illud offer, nam hoc est bonū: offer (inquā) iudiciū faciendo misericordiam diligēdo,
& ambulando sollicitē cum deo tuo. Quid est iudiciū facere, nisi iudicium dei præuenire?
Præuenis aut iudiciū dei, si temetipsum prior iudicas in cōspectu dei, ne à deo iudiceris. Nā
si nos ipsos iudicaremus ait Apostolus, non utiq; iudicaremur, iam qdem hoc interest inter
duos reos istos, quorū alter Samaria, alter dicitur Hierusalem, quod Samaria iudicio resistit,
nunq; recedendo à uitalis suis, & idcirco nō addam illi (ait dñs) ultra misereri, Hierusalem au-
tem iudicio concedit, ueniāq; poscit, et idcirco: sed domui (inquit) Iuda miserebor, et salua-
bo eos in dño deo suo. Bonū ergo qdem est sequi iudicium, optimū autē facere iudicium, s.
p̄iusq; iudicet deus iudicando semetipsum. Et deinde diligere, id est, diligenter querere mi-
sericordiam, quod est esse misericordem, ut ipse misericordiam consequatur. Exempli gratia
sicut eo tempore fuerunt, maxime Daniel et Neemias, quorū alter uidelicet Daniel comple-
tis annis septuaginta desolationis Hierusalem, multum compatiens desolatæ suæ genti, et
posui (inquit) faciem meam ad dominum deum meū, rogare et deprecari, in ieiunijs, et sacco
et cinerē

2. Reg. 12.

Iud. 11

Rom. 8.

Osee. 1.

Dani. 6.

Ibidem. 3.

Iudicium fa-
cere quid est.
1. Cor. 11

Osee. 1

Diligere mi-
sericordiam.

Dani. 9

6. Esdr. 1 & cinere, alter uidelicet Neemias, cuius audisset, ait uerba dicentis, & murus Hierusalem dicitur
 patus est, & portæ eius combustæ sunt igni, sedi & fleui, & luxi dies multos, & ieiunabam &
 orabam ante faciem dei cœli &c. ¶ Quod deinde dicitur hic in Propheta, & sollicitudine ambu-
 lare cum deo tuo, idem est ac si dicat: & deinceps cauere à peccato. Eiusmodi sollicitudo tan-
 ta Danieli & socijs eius in eadem captiuitate extitit, ut ne quidem de mensa regis, & de uino po-
 tus eius pollui paterentur. His dictis ad personam quæ percunctata fuerat, dicendo: Quid
 dignum offeram dño &c. cōfestim quasi quæreret, cuius igitur fecero hæc ut indicasti mihi, quid est
 sequet, subiūxit atq; ait: Vox dñi ad ciuitatē clamat, erit salus timētib; nōmē meū. ¶
 Personam expressit manifestius, quam supra diximus esse Hierusalem, ueluti reum sub iudi-
 cio confitentem atq; pœnitentem, altero in malis perseverante, scilicet, Samaria, id est, decem
 tribubus, contra quas protinus nequaquam remisso clamore taliter inuehitur. **L** Audite tribus
 Et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & me-
 sura minor iræ plena. Num iustificabo stateram impiam, & saccelli pondera dolosa,
 in quibus diuites eius repleti sunt iniquitate & habitantes in ea, loquebantur men-
 dacium, & linguæ eorum fraudulenta in ore ipsorum. Et ego ergo cœpi percutere
 te, perditione super peccatis tuis. Tu comedes & nō saturaberis, & humiliatio tua
 in medio tui. Apprehendes & nō saluaberis, & quos saluaueris, in gladium dabo.
 Tu seminabis et non metes, tu calcabis oliuam, et non ungeris oleo, & mustum tuum
 non bibes uinum. Et custodisti præcepta Amri & omne opus domus Achab, & am-
 bulasti in uoluntatibus eorum, ut darent te in perditionem, & habitantes in ea in si-
 bilum, & obprobrium populi portaberis. ¶ Manifeste diuisus est clamor domini uerba
 consolatoria denunciāns ciuitati, scilicet Hierusalem, quod sit salus timentibus nomen domini, fra-
 tris eius de captiuitate reuersuris. Decem uero tribubus qualia merentur. Audite inquit tri-
 bus, subauditur opus uestrum, quod nunc in iudicio domini arguitur. Et quis approbabit il-
 lud? Videlicet nemo probus, nemo nisi improbus, cuius & si cupiditas approbat, ratio tamē
 improbat. Veruntamen in iudicio, dum res ostenditur nuda, mirum est si uel improbus ap-
 probare audeat pertinaci impudentia. Quid est illud? Adhuc ignis in domo impij, thesauri
 iniquitatis, mensura minor iræ plena. Quasi unum crimen decem tribuum in iudicium addo-
 cit: sed per illud unum, cætera quoq; simul omnia comprehendit. Et recte, nam radix omniū
 malorū avaritia. ¶ Ipsam avaritiam conuenienter nomine ignis denotat. Sunt em̄ hæc simi-
 lia. Deniq; ignis nunq̄ dicit, sufficit: ait Sapia: & avarus nō implebitur pecunia, igitur adhuc
 ignis in domo impij, id est, adhuc avaritia quæ est simulachrorū seruitus, adeo regnat in Samaria,
 ut aurum colat tanq̄ deum: colit em̄ aurea simulachra uitulorū. Quod dicit adhuc iugum
 tatem, perseverantiā peccati significat: quia uidelicet ex quo Hieroboam illos fecit uitulos
 per tot annos uel tempora, tot succedentibus uel demutatis regibus, tot signis & prodigijs
 Heliseum & Heliam exhibitis, cultus eorundem uitulorū perseverauerat, & nullus omnino
 regum à peccatis Hieroboam recesserat, usq; ad ultimū Osee filium Hela, qui regnare cœ-
 pit in Samaria anno duodecimo regis Iuda Achaz, sub quo ipse pphetabat. Igitur adhuc ignis
 in domo impij, nimis diu p̄seuerauit infaciabilis avaritia in uobis o decem tribus, quæ estis domus
 impij, scilicet Hieroboam, qui uos peccare fecit, cui uos tanq̄ domino domus ad malum de-
 seruistis, cum deberetis esse domus domini dei. Quod nomine ignis, ut iam dictum est, avar-
 ritia debeat intelligi, sequens litera satis innuit. Cum enim dixisset adhuc ignis in domo im-
 pijs, statim subiunxit. Thesauri iniquitatis & mensura minor iræ plena. Num iustificabo sta-
 teram impiam & saccelli pondera dolosa, in quibus diuites eius repleti sunt iniquitate, & ha-
 bitantes in ea loquebantur mendacium, & linguæ eorū fraudulenta in ore ipsorum. Mensu-
 ra minor quam lex domini interdicat, & dolosa, id est, non æqua pōdera, dum in alio pondere
 re uenduntur, in alio emuntur. Marcimonia profecto avaritiæ instrumēta sunt. Et uere hic
 est ignis, qui & cuncta bona destruit, & nunq̄ dicit, sufficit. Num inquit hæc ego iustifica-
 bo? Non utiq; sed condemnabo. Minor mensura, minorem capiens uenalem substantiam
 maiorem capit iram in sinum uestrum refundendum. Siquidem pauperes hoc facerent
 terat inopia scelus necessitate defendere, nunc uero diuites (ait) in eis repleti sunt iniquitate,
 id est, diuitijs iniquis, quæ congregantur ex iniquitate, & habitantes in ea, subauditur, de-
 mo ius

1. Timo. 6
 Auaritia sicur
 ignis est
 Prover. 30
 Ecclesiastes. 7
 Coloss. 3

4. Regū. 17

mo impij loquebantur (ait) mendacium, & linguæ eorum fraudulenta in ore eorum, quia uel
 delicti congregatiōem diuitiæ sequitur mendacium, & manus assuetæ thesauros condere
 fraudulenti linguam possidet. Veritas paupertatem parit. Et ego ergo (inquit) cœpi percu-
 tere te perditione super peccatis tuis, subauditur, & percutere non desinam usq; ad consum-
 matam perditionem, quoniã perseueras in peccatis. Ac si dicat. Propterea iam sæpe mihi cõ-
 trare regem Assyriorũ, & quia tu in peccatis perseueras, mittam illum itere. Nam quia iste
 in diebus Ioathã, Achaz, & Ezechia prophetauit, oportune nunc historiae series ad memo-
 riã redit, pro eo quod ait: Et ego ergo cœpi percutere te perditione super peccatis tuis. ¶ De-
 nique anno duodecimo Achaz regnauit Ozee in Samaria super Israhel, ascenditq; contra eũ
 Salmanasar rex Assyriorum, & factus est ei Ozee seruus, reddebatq; ei tributa. Hæc fuit in-
 ceptio percussiois, de qua nunc dicit: Et ego ergo cœpi percutere te perditione. Sequitur au-
 tem: Cum autem deprehēdisset rex Assyriorum Ozee, quod rebellare nitens, misisset nunci-
 os ad Suae regem Aegypti, ne præstaret tributa regi Assyriorum, sicut singulis annis solitus
 erat, obsedit eum, & uinctũ eum misit in carcerem, peruagatusq; est omnem terrã, & ascen-
 dens Samariam, obsedit eam tribus annis. Anno autem nono Ozee cœpit rex Assyriorum
 Samariam & transtulit Israhel in Assyrios, posuitq; eos in Ayla, & in Abor, iuxta fluuium
 Gozam in ciuitatibus Medorũ. Hic annus erat sextus Ezechia, nonus autem eiusdẽ Ozee
 qui regnare cœperat anno duodecimo Achaz. Nam ut illic infra rursus scriptũ est: post an-
 nos tres anno sexto Ezechia, id ẽ, nono anno Ozee regis Israhel, capta est Samaria, & trã-
 tulit rex Assyriorũ Israhel in Assyrios. Igitur cum dicit: & ego ergo cœpi percutere te per-
 ditione super peccatis tuis, statimq; subiungit: Tu comedes & non saturaberis, & humiliatio
 tua in medio tui, apprehendes & non saluabis, & quos saluaueris in gladium dabo: tu se-
 minabis, & non metes: tu calcabis oliuam, & non ungeris oleo: & mustum, & non bibes ui-
 num. Cum (inquam) & illa de præterito, & ita de futuro tempore dicit: hoc datur intelligi,
 qđ inter utrũq; ascensum Assyriorũ iste prophetauerit hunc sermonem, qui sic incipit: Popu-
 lus meus quid feci tibi, aut quid molestus fuit tibi, & de primo quidem illo ascensu dixerit
 dominus: & ego cœpi percutere te, scilicet in eo quod hostibus tributarius es factus, de secũ-
 do autem, tu comedes & non saturaberis, & humiliatio tua in medio tui & cætera: uidelicet
 quia & tu Israhel captiuus migrabis, & rex tuus Ozee uinctus mittetur in carcerem. Quod
 dicit, & humiliatio tua in medio tui, quæ uidelicet humiliatio tam carcer Ozee regis, quã ca-
 ptiuitas totius populi ualet intelligi, talis distinctio est, qualis & illa: sanguis tuus super caput tuũ
 erit, i. perditio tua de semetipso erit, nec imputabitur alij rectius q̃ tibi dum recipis quod me-
 reris, nec ignorare potes quin iustum sit. Quod deinde subiungit: apprehendes & non salua-
 bis, & quod saluaueris, in gladium dabo: hoc impropere uidetur Ozeæ regi, quod non po-
 tius ad deum conuersus est, sed misit nuncios (ut iam supradictum est) ad regem Aegypti, ut
 apprehenderet eum quasi paxillũ siue baculũ cui posset inniti. Hoc facto utiq; nec suos nec
 semetipsum saluabit, subauditur, à tributis regis Assyriorũ soluendis, imò quos ita saluare pu-
 tauit, eos dñs in gladium dedit: quia maxime propter hoc rex Assyriorũ iratus ascendit, & ce-
 pit eos non sine uoluntate & iudicio domini. ¶ Dum tandem dicit: tu seminabis, & non me-
 tes: tu calcabis oliuam, & nõ ungeris oleo: & mustũ, & nõ bibes uinũ. Per singula dicta ma-
 gnũ illis facit tormentũ, quorũ cor omnino rebus eiusmodi erat deditũ. Tanta cupiditate uel
 auaritia, quãta præcedenti uerba denotauerũt. Nam quãto quisq; maiore laborat morbo aua-
 ritia, tãto magis cruciatũ audiẽdo uel uidẽdo aliũ metere quod ipse seminauit, ungi oleo & bi-
 bere uinũ, quod ipse usq; ad calcatoriũ elaborauit, & in apothecã recõdidit. ¶ Quod uero p
 coniunctione apponit, dicendo: Et custodisti præcepta Amri, illi priori uersiculo copulat.
 Adhuc ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena. Fuit aut Amri
 pater Achab, & hic Samariam ædificauit, sicut scriptũ est: Et regnauit Amri super Israhel
 duodecim annis. In Chersa regnauit sex annis, emitq; montẽ Samariæ à Somer duobus ta-
 lentis argenti, & ædificauit eã, & uocauit nomẽ ciuitatis quã extruxerat ex nomie Somer, dñi
 motis Samariæ. Fecit aut Amri malũ in cõspectu dñi, & opatus est nequiter sup oēs q̃ fue-
 rūt ante eũ. In hoc denotant præcepta eiusdẽ Amri, quæ custodisti (inquit) quia uidelicet pce-
 pta Hieroboam, quæ dederat formatis uitalis, dicēs: Nolite ultra descẽdere in Hierusalem.

Historia trã-
 migrationis,
 decem tribu-
 um Israhel

2. Reg. 17.
 Osee. 13.

4. Regũ. 17

Præcepta Am-
 ri regis.
 3. Reg. 16

Ecce dii tui Israhel, qui te eduxerunt de terra Aegypti, iste confirmavit aedificando aliam metropolim, scilicet Samariam aduersus antiquam & legitimam metropolim Hierosolimam ciuitatem David. Et

Achab

iste quidem praecipua Hieroboam taliter confirmando, sua praecipua esse fecit, Achab autem filius eius ampliauit. Idcirco cum dixisset, & custodisti praecipua Amri, addidit; & omne opus

Ibidem

domus Achab: Quod enim fuit opus domus Achab? Regnavit in Samaria uiginti & duobus annis, & fecit malum in conspectu domini, super omnes qui fuerunt ante eum. Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis Hieroboam, insuper duxit uxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum, & abiit & seruiuit Baal in templo, quod aedificauerat in Samaria & platurauit lucum. Deinde & hoc, domus eius, id est ipse & uxor eius Iezabel opus fuit quod occiderunt prophetas domini, in tantum ut

Ibidem, 19

diceret Helias, putas solus te esse relictum. Domine altaria tua destruxerunt, & prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus, & quaerunt animam meam ut auferant eam. Illos tamen praecipua & opera tu custodisti. Nunquam enim a peccatis eorum recessisti tu Israhel, siue tu Ozeer Israhel, cuius in diebus tecum puniuit Israhel, & ambulasti in uanitatibus eorum, prouocans me in tantum, ut daret te in perditionem, quod iustum est, & habitates in ea, subauditur domo Achab, id est Samaria. In sibilum, id est in derisum, & opprobrium populi portabis, uidelicet uos reges impero quia uestrum scelus, uestrumque delictum est quicquid patitur Israhel. Siue ut eorum loquuti sunt

CAP. VII.

totum patitur Israhel quicquid uos delirastis. Sequitur. **L**egem mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumnum racemos uindemiae. Non est botrus ad comedendum, praematurus ficus desiderauit anima mea. Perijt sanctus de terra, & rectus in hominibus non est. Omnes in sanguine insidiantur, uir fratrem suum uenatur ad mortem, matrum manuum suarum dicunt bonum. Princeps postulat, & iudex in reddendo est.

Qualis ira sanctorum.

Exo. 32.

Et magnus locutus est desiderium anime sue, & conturbauerunt eum. Qui opum est in eis quasi palurus, & qui rectus quasi spina de sepe. **D**icta haec de fonte pietatis manant, quia perfecto zelus bonus quo sancti seruire uident, nunquam sine pietate est. Irascuntur peccatis peccatoribus compatuntur. Sic Moses contra peccata seruiens, & forti zelo accensus. Ponat (inquit) uir gladium super femur suum, & ceciderunt in illa die, quasi uiginti milia, & peccatoribus compaties, ait ad dominum. Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Sic & ceteri sancti fecisse noscuntur quod plures, quorum exempla percurrere nimis longum est. Ut de isto non praetereamus, quid fortius, quid uehemetius inuectioe, quam longe superuenit

Supra. j

ita finierat, & omnia idola Samariae ponam in perditionem: quia de mercedibus meretricis conuulgata sunt, & usque ad mercedes meretricis reuertentur. Quid uero clementius dici potest, quod quod prius subiungit: Super hoc plangam & ululabo, uadam spoliatus & nudus. Sic & in praesentibus locum cum thesauros iniquitatis, & mensuram minorem, statim impia & potera dolosa fortiter coarguisset, & uelut aduersarius uindicem sententiam ex iudicio domini protulisset, continuo uulneratus uenit compatitione. **V**e mihi (inquit) quia factus sum sicut qui colligit in autumnum racemos uindemiae. Sic

Esa. 5

Psal. 79

Nimium quod optaret uera & compatitione similitudine melius expressit, quam si nudus ipsam rem eloqueretur. **V**inea enim domini exercituum, ait ipse dominus in Esaiam, domus Israhel est. Et Psalmista: **V**inea inquit de Aegypto transfulisti, eiecisti gentes, et plantasti eam. At illa cum expectaret ut faceret uinum, fecit labruscas. Hoc iste expertus est, neque enim eo prophetante, uel ceteris, quos dominus misit, quisquam ex regibus Israhel poenitentiam egit. Congrua ergo similitudine utes, factus sum ait: sicut qui colligit in autumnum racemos uindemiae. Statimque subiungit: Non est botrus ad comedendum, qui facit poenitentiae fructum. Omnes enim impoenitentes deum offendunt, sicut uuae acerbae, quae comedi non possunt: poenitentes uero quasi uuae uel ficus matura, dulces et fructuosae sunt quas desiderauit anima mea inquit, sed non inueni. Nam hoc est quod sequitur. Perijt sanctus de terra, et rectus in hominibus non est. De terra, id est de Samaria, perijt sanctus, quod est multi quod si botrus ad comedendum, et in hominibus, id est in decem tribubus non est rectus, quod esset multi quod praematura ficus. **Q**uis enim fuit de cunctis regibus Samariae uel decem tribuum, de quo factum non sit, fecitque malum in conspectu domini? **¶** At uero de regibus Hierosolymae non est ita, quae & supra dixit, quid dignum offeram domino: & postmodum dictura est, ego sum ad dominum aspiciam, et expectabo deum saluatorem meum. Nam et David et Ezechiel et Iosias botri ad comedendum boni, id est homines sancti fuerunt, & de ceteris nonnulli qui uis in primis acerbi fuerint, postea per poenitentiam commutati, dulces & recti facti sunt. **A**nt